

Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden
Actieplan gevangenis Hasselt
juli 2018 – december 2020

HULP- EN DIENSTVERLENING
AAN GEDETINEERDEN

Hulp- en dienstverleningsbeleid gevangenis Hasselt

Inleiding

Bij de opmaak van het nieuwe actieplan stellen we vast dat de werkcontext opnieuw complexer geworden is.

Zo kunnen we stellen dat de gevangenis van Hasselt, sinds de opening van de drugsvrije afdeling en de D-Rad:Ex in 2016 eerder bestaat uit 3 kleine gevangenissen (zie ook vrouwenafdeling) en 1 grote (overige 10 secties). Dit heeft heel wat gevolgen voor de organisatie van het aanbod.

De beleidsprioriteiten binnen de hulp- en dienstverlening zijn daarnaast verder verschoven van activiteiten tijdens detentie naar een focus op aansluiting bij zorg na detentie. Dit maakt dat onze werking nog meer dan ooit een netwerkgerichte aanpak hanteert.

Deze voorbeelden komt voort uit groei en zijn daarom interessante uitdagingen. Jammer genoeg is één bedreiging nog steeds dezelfde als bij het vorige actieplan: bij Justitie is de besparingsoperatie nog niet ten einde.

Een les die we leren uit vorige actieplannen is dat een teveel aan doelstellingen de juiste prioriteiten doet vervagen. Voor dit plan hebben we ons daarom beperkt tot 4 gezamenlijke doelstellingen. Het gaat om thema's die duidelijk meer aandacht, strategie en uitwerking vragen. Het gaat tegelijk om thema's die voor ieder domein van belang zijn. Bijgevolg zijn in dit actieplan slechts 3 domein-specifieke doelstellingen opgenomen. Voor cultuur en sport bijvoorbeeld, zitten alle uitdagingen omvat in de gezamenlijke doelstellingen.

Vooraf communicatie en taalbeleid kregen te weinig aandacht de voorbije jaren wegens teveel andere prioriteiten. Samen met participatie wordt dit onze eerste doelstelling en door een aanpassing in de overlegstructuur zullen deze thema's meer ruimte krijgen.

Met de lokale besturen is er al langer samenwerking, maar voor het eerst krijgt dit een centrale plaats in ons actieplan. Heel wat thema's worden hierin meegenomen: OCMW's, thuisloosheid, radicalisering, sport, cultuur, opvoedingswinkel...

Een andere prioriteit situeert zich bij de vrijwilligerswerking waar we een kans zien om deze werking sterk te laten groeien door de keuze van enkele partners om hier meer op in te zetten.

Een laatste gezamenlijke prioriteit en enorme kans is het project 'Drugs en Detentie' van de FOD Volksgezondheid waar we actief aan zullen meewerken met oog op een nieuw model voor de gezondheidszorg in de gevangenissen.

Tot slot zou het een miskenning voor het beleidsmatige werk in Hasselt zijn, moesten we niet de andere actieve werkerterreinen benoemen. Daarom is in dit actieplan een overzicht te vinden van de voortgezette processen. Aangezien deze processen reeds vanuit een bepaalde strategie en coördinatie lopen, hebben we deze niet als een doelstelling geformuleerd.

In deze processen willen we afstemmen met de bovenlokale strategie en uitwisselen over goede praktijken met andere gevangenissen.

Gert Vanherk, Beleidscoördinator

Lijst met afkortingen

BC	Beleidscoördinator
CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk (Limburg)
CF	Cultuurfunctionaris
CORT	coördinatieteam (zie decreet hulp- en dienstverlening gedetineerden, 2013)
D-Rad:Ex	Afdeling voor geradicaliseerde gedetineerden
DRA	De Rode Antraciet vzw
DSO	Directe sociale omgeving
DVA	Drugsvrije afdeling
JWW	Justitieel Welzijnswerk Limburg (CAW Limburg)
OC	Onderwijscoördinator
OO	Organisatieondersteuner
SF	Sportfunctionaris
TB	Trajectbegeleiding
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VGGZ	Vereniging Geestelijke Gezondheidszorg

Inhoudsopgave

Hulp- en dienstverleningsbeleid gevangenis Hasselt	1
Lijst met afkortingen	2
1. Domein-overstijgende doelstellingen	4
1.1. Het coördinatieteam versterkt haar communicatieplan, het taalbeleid en de participatiemogelijkheden voor de doelgroep.....	4
1.2. We streven naar meer samenwerking met lokale besturen in Limburg.....	4
1.3. We werken een nieuw kader uit voor een vrijwilligerswerking en verhogen de inzet van vrijwilligers	5
1.4. We werken mee aan het project ‘Drugs en Detentie’ van de FOD volksgezondheid met oog op een betere gezondheidszorg voor gedetineerden.....	5
2. Domein-specifieke doelstellingen	7
2.1. We zoeken opportuniteiten om de huisvestingsproblematiek bij ex-gedetineerden aan te kaarten en te verbeteren.	7
2.2. We bouwen de samenwerking met de geestelijke gezondheidszorg en de VAPH-sector verder uit.	7
2.3. We onderzoeken de mogelijkheid van werkplekieren bij het beheer van het groen in de gevangenis.....	8
3. Voortgezette processen	9
4. Slotwoord	11

1. Domein-overstijgende doelstellingen

1.1. Het coördinatieteam versterkt haar communicatieplan, het taalbeleid en de participatiemogelijkheden voor de doelgroep.	
<p>Motivering: Er zijn veel veranderingsprocessen tegelijk lopende in en rond de gevangenis van Hasselt, waardoor de voorbije jaren het communicatieplan en het taalbeleid minder ruimte kregen. Deze verschuiving willen we rechtzetten. Participatie kreeg wel aandacht, maar nemen we mee in deze doelstelling. Het gaat om thema's die meer samenwerking vragen tussen de leden van het coördinatieteam waardoor ook de onderlinge samenhang verder versterkt wordt.</p>	
<p>Acties:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Er wordt een structurele aanpassing doorgevoerd in de overlegstructuur van het coördinatieteam zodat er meer initiatieven gerealiseerd kunnen worden op vlak van communicatie, taalbeleid en participatie. 2. Het CORT evalueert of er gerichter kan gecommuniceerd worden naar zowel gedetineerden als naastbestaanden en neemt jaarlijks initiatieven ter verbetering. 3. Het CORT bepaalt jaarlijks welke initiatieven op vlak van taalbeleid gerealiseerd worden en waakt over de realisatie. 4. Het CORT verkent participatiemogelijkheden binnen de diverse regimes van de gevangenis en neemt initiatief om deze te implementeren. 	
Trekker	1: BC 2: OO 2: OC 3: CF
Betrokkenen	Alle leden van het coördinatieteam, Justitie, project FOD Volksgezondheid
Timing	1: aanpassing is geïnstalleerd ten laatste eind 2018 2-4: vaste agendapunten op het coördinatieteam. Er worden zowel binnen communicatie, taalbeleid als participatie jaarlijks prioriteiten afgesproken.
Indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> - Aanpassing overlegstructuur - Verbeteringen o.v.v. communicatie - Verbeteringen o.v.v. taalbeleid - Verbeteringen o.v.v. participatie

1.2. We streven naar meer samenwerking met lokale besturen in Limburg	
<p>Motivering: Er komt voor de lokale overheden een nieuwe beleidsperiode aan. Dit geeft een mogelijkheid om de verbinding tussen sommige lokale overheden en de gevangenis te versterken. We zien op diverse vlakken samenwerkingsmogelijkheden (OCMW, huisvesting, sociale administratie, radicalisering, sportdienst, cultuurdienst, opvoedingswinkel, netwerkmomenten, communicatie...) In eerste instantie richten we ons op Hasselt, maar er zijn ook opportuniteiten met andere lokale overheden, zoals het streven naar een transitiehuis in Limburg. Op sommige vlakken is een samenwerking met alle lokale overheden interessant, zoals de samenwerking met de OCMW's. Door in de fase van de beleidsplanning de gevangenis op de kaart te zetten, hopen we een samenwerking voor de hele beleidsperiode vast te leggen.</p>	

Acties:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. We schrijven een nota voor de lokale besturen om duidelijk te maken waar er voor de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden samenwerkingsopportuniteiten liggen. 2. We nodigen verder te bepalen lokale besturen uit tot dialoog op basis van bovenstaande nota tijdens de opmaak van hun beleid voor de volgende beleidsperiode. 3. Per domein nemen we initiatief tot samenwerkingsafspraken met de lokale overheden (lokaal sociaal beleid, aanpak dak- en thuisloosheid, opvoedingsondersteuning, cultuur, sport...). 	
Trekker	BC
Betrokkenen	CORT
Timing	1: najaar 2018: nota schrijven 2: 2019: dialoog zoeken met de lokale overheden
Indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> - Nota - Initiatieven tot dialoog - samenwerkingsafspraken

1.3. We werken een nieuw kader uit voor een vrijwilligerswerking en verhogen de inzet van vrijwilligers

Motivering:

Onze werking wil al jaren met vrijwilligers aan de slag. Er zijn tijdens het voorbije actieplan vorderingen gemaakt, maar enkel op vlak van ontspannende groepsactiviteiten. Door de aanstelling van een vrijwilligerscoach binnen het CAW kunnen er verdere stappen gezet worden, zeker wat betreft vrijwilligers die individuele ondersteuning aan gedetineerden geven.

We gaan bestaande kaders van vrijwilligerswerkingen bestuderen (o.a. project Brug Binnen Buiten en andere vrijwilligerswerkingen binnen het CAW) en aanpassen op maat van Hasselt. Dit nieuwe kader wordt goedgekeurd op het coördinatieteam vooraleer het aantal vrijwilligers wordt uitgebreid. De werking zal slechts geleidelijk groeien en maar zover als er kwalitatieve ondersteuning aan de vrijwilligers kan aangeboden worden.

Acties:

1. Door het herwerken van bestaande kaders komen we tot een draaiboek op maat van de gevangenis van Hasselt wat betreft het werken met vrijwilligers.
2. Zowel voor groepsactiviteiten als voor individuele ondersteuning worden er initiatieven genomen om de vrijwilligerswerking uit te breiden.

Trekker	BC
Betrokkenen	CORT, vrijwilligerscoach CAW, trajectbegeleiding, DRA, VormingPlus,
Timing	2018: Uitwerken van een kader 2019: uitbreiden van vrijwilligers opstarten
Indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> - Realisatie van het kader - Uitbreiding van het aanbod door vrijwilligers

1.4. We werken mee aan het project 'Drugs en Detentie' van de FOD volksgezondheid met oog op een betere gezondheidszorg voor gedetineerden.

Motivering:

Eind 2017 haalde de gevangenis van Hasselt & partners het project 'Drugs en Detentie' van de FOD Volksgezondheid binnen. CAD Limburg is werkgever van het nieuwe team. Dit project geeft ons de kans om gedurende 2 jaar te experimenteren met oog op een nieuw model voor de gezondheidszorg in de gevangnissen. Dit brengt eveneens de uitdaging mee om binnen dit nieuw model te onderzoeken hoe de koppeling met de hulp- en dienstverlening er kan uitzien. Deze uitdaging willen we ten volle aangrijpen.

Acties:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. We stimuleren experimentele samenwerking tussen het D&D-team en de hulp- en dienstverleners. 2. De hulp- en dienstverlening gaat samen met het D&D-team en de justitiële diensten een proces aan waarbij over alle aspecten in het zorgtraject van de gedetineerden wordt afgestemd. 	
Trekker	BC
Betrokkenen	Het hele netwerk van hulp- en dienstverlenende actoren, het team D&D en de justitiële diensten (medische dienst, PSD)
Timing	Het project is gestart in januari 2018 en loopt tot eind 2020.
Indicator	Realisatie van een samenwerkingsmodel

2. Domein-specifieke doelstellingen

2.1. We zoeken opportuniteiten om de huisvestingsproblematiek bij ex-gedetineerden aan te kaarten en te verbeteren.	
<p>Motivering: De huisvesting van ex-gedetineerden lijkt een continu groeiende problematiek die de re-integratie ernstig verstoort. We gaan actief op zoek naar verbetermogelijkheden.</p>	
<p>Actie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. We gaan op zoek naar meer informatie omtrent de huisvestingsproblematiek bij gedetineerden in de gevangenis van Hasselt (vb. turving door PSD, bevraging). 2. We brengen de problematiek naar tafels waar mogelijks opportuniteiten liggen (vb. housing first, overleg dak- en thuisloosheid op lokaal en provinciaal niveau) en streven naar nieuwe afspraken. 	
Trekker	CAW Limburg
Betrokkenen	BC, trajectbegeleiding, PSD, diensten die actief zijn binnen de sector
Timing	2018: informatieverzameling 2019: overleg met diverse diensten hieromtrent
Indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> - Verzamelde info - Plaatsen waar de problematiek besproken werd - Nieuwe afspraken

2.2. We bouwen de samenwerking met de geestelijke gezondheidszorg en de VAPH-sector verder uit.	
<p>Motivering: De voorbije jaren werden er heel wat stappen gezet omtrent gedetineerden met een psychisch probleem (waaronder verslaving) of een beperking: opstart drugsvrije afdeling, opstart project Drugs en Detentie (zie doelstelling 1.4.), opleidingen voor personeel, project AANZET (samenwerking gevangenis – mobiele teams GGZ), opstart TANDEM, casusbesprekingen met VAPH enzovoort. We zien nog heel wat uitdagingen op dit veld voor de komende jaren. We kiezen er echter voor om deze thema's onder één doelstelling te brengen omdat enerzijds de aanpak vertrekt vanuit een gelijkaardige visie en anderzijds deze initiatieven onderling goed moeten worden afgestemd. In de acties hieronder worden de belangrijkste aspecten opgesplitst, maar de onderlinge samenhang is van groot belang.</p>	
<p>Acties:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. We bouwen verder aan het drugsbeleid in de gevangenis in samenwerking met de drughulpverlening. (belangrijke onderdelen zijn de drugsvrije afdeling en het project 'Drugs en Detentie') 2. We zorgen dat de beschikbare uren van TANDEM maximaal tot hun recht komen. 3. We bouwen de samenwerking met de mobiele teams binnen de GGZ verder uit. 4. We streven naar een samenwerking met de VAPH-sector. 	
Trekker	1: werkgroep Drugsbeleid In Gevangenis 2: BC 3: stuurgroep AANZET 4: werkgroep Justitie-hulpverlening-VAPH
Betrokkenen	Justitiële diensten, CAW Limburg, sector GGZ (met verslavingszorg), VAPH-sector
Timing	1: timing door werkgroep te bepalen

	2: systematische evaluatiemomenten 3: timing door stuurgroep te bepalen (momenteel experiment tot eind 2018) 4: eerste experiment in najaar 2018
Indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> - Evoluties ovv drugsbeleid - Evaluatie TANDEM - Evaluatie samenwerking mobiele teams - Evaluatie samenwerking met VAPH-sector

2.3. We onderzoeken de mogelijkheid van werkpleklers bij het beheer van het groen in de gevangenis.

Motivering:

Er zijn weinig mogelijkheden binnen de gevangenislokalen om meer opleiding te organiseren. De groepslokalen zijn grotendeels volzet, de werkhuizen eveneens. De ruimte ligt vooral buiten de gebouwen waar heel wat groen te onderhouden valt. Wanneer we, in plaats van naar opleiding, in de richting van werkpleklers kijken, kan dit zowel een meerwaarde voor de gedetineerden als voor de gevangenis zijn. Er zal heel wat onderzoekswerk aan voorafgaan vooraleer we de haalbaarheid van deze doelstellingen kunnen inschatten.

Actie:

1. We onderzoeken de mogelijkheid van werkpleklers bij het beheer van het groen in de gevangenis.
2. Indien haalbaar nemen we initiatief tot een experiment.

Trekker	OC
Betrokkenen	BC, directie, penitentiair kader, onderwijscentra
Timing	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tegen einde schooljaar 2018-2019 kennen we de haalbaarheid 2. Eventueel experiment: schooljaar 2019-2020
Indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> - Inschatting van de haalbaarheid - Realisatie van een experiment

3. Voortgezette processen

Voor dit actieplan werden enkel doelstellingen geformuleerd voor thema's waar bijkomende aandacht, strategie en uitwerking nodig is. Op deze manier komen de prioriteiten duidelijk op de voorgrond. In realiteit zijn er echter meerdere verbeterprocessen lopende die we ter volledigheid hieronder benoemen.

- **Radicalisering**
Radicalisering is de voorbije jaren een topprioriteit geweest in de gevangenis. Ondertussen is er een aanpak wat betreft begeleiding van terro-ge-detineerden (zowel op de D-Rad:Ex als in de individuele regimes) en zijn er initiatieven op vlak van preventie. Dit thema zal ook de komende jaren van nabij worden opgevolgd en de aanpak zal ongetwijfeld nog worden bijgestuurd.
We willen benadrukken dat we vanuit de hulp- en dienstverlening deze doelgroep, naast disengagement, vooral willen aanspreken op hun andere rollen (vb. rol in het gezin) en samen met hen willen zoeken naar wat perspectief biedt, net zoals bij de andere gedetineerden.
- **Suicidebeleid**
Tijdens het vorige actieplan werd een draaiboek rond suïcidepreventie uitgewerkt, bekrachtigd en gecommuniceerd. Deze aanpak dient de komende jaren nog verder geïmplementeerd en verfijnd te worden. Ook ondersteuning van de betrokken actoren is hierin een belangrijk aspect.
- **Bibliotheek:**
In de loop van 2019 zal er vermoedelijk een nieuw convenant tussen de stedelijke bibliotheek en de gevangenis moeten uitgewerkt en ondertekend worden. Dit zal starten met een evaluatie van de huidige situatie om vervolgens te bepalen hoe de bibliotheek over enkele jaren zal moeten functioneren.
- **Betrokkenheid van de directe sociale omgeving (zie ook doelstelling 1.1.)**
In het voorbije actieplan werden heel wat initiatieven genomen om de directe sociale omgeving nauwer te betrekken. Zo werden er infosessies voor bezoekers gegeven en werd een kindvriendelijke weg aangelegd. De aandacht voor deze doelgroep willen we ook de komende jaren hoog houden. We starten met een project van het CAW genaamd 'moeders buiten de muren', waarbij er initiatieven worden genomen naar de niet-ge-detineerde moeders die deelnemen aan het kinderatelier.
- **Vrouwenafdeling:**
Er leven bij Justitie ideeën om tot een gedifferentieerd regime op de vrouwenafdeling te komen. Hier wil de hulp- en dienstverlening graag aan meewerken. Tijdens de opmaak van dit actieplan zijn het doel en het proces echter nog niet duidelijk.
- **Rationalisering:**
De gevolgen voor de hulp- en dienstverlening van de besparingsoperatie bij Justitie waren nog beperkt tot het moment waarop in 2017 de vormingsagent plots werd weggetrokken. In

het voorjaar van 2018 werden er nieuwe afspraken gemaakt om de taken van de vormingsagent op te vangen.

De besparingsoperatie is echter nog niet ten einde. We willen anticiperen vanuit de hulp- en dienstverlening op deze bedreiging, indien nodig door de reorganisatie van bepaald aanbod. We vragen aan de gevangenisdirectie om hierover in de mate van het mogelijke te blijven communiceren.

- **Fatik**
Een interessante kans is de openheid bij de gevangenisdirectie om een bijkomende gedetineerde in te schakelen voor de organisatie van de hulp- en dienstverlening. We zullen starten met het samenstellen van een mogelijk takenpakket.
- **Sociale administratie**
De aandacht voor administratieve problemen van gedetineerden stijgt, zowel lokaal als bovenlokaal. Het kan gaan om een nieuwe identiteitskaart, problemen met het referentieadres, mutualiteiten enzovoort. Ook dit thema zal onder de aandacht blijven en waar we opportuniteiten zien tot verbetering, zullen we deze aangrijpen.
- **Regulier aanbod**
Tot slot staat het regulier aanbod nooit stil. Naast de veranderingen binnen de gevangenis zijn er vaak veranderingen bij de partnerorganisaties waardoor er continu evaluatie en bijsturing nodig is.
- **Overlegstructuur / afsprakennota**
Zoals steeds na een nieuw actieplan zal ook nu de overlegstructuur en de afsprakennota van het CORT herbekeken worden. De centrale vraag is of deze twee nog voldoende op maat zijn van de huidige situatie en ervoor kunnen zorgen dat de doelstellingen van dit actieplan kunnen bereikt worden. Alleen al doelstelling 1.1. vraagt een wijziging in de overlegstructuur.
- ...

4. Slotwoord

Een persoonlijk woord van de beleidscoördinator:

De gevangenis van Hasselt is geen evidente werkcontext en er ligt nog veel werk op de plank. Frustraties zijn zonder twijfel aanwezig. Maar dit wordt iedere dag opnieuw naar de achtergrond gedrongen door een onuitputtelijke drang van veel mensen om verbetering in het systeem aan te brengen, gaande van lesgevers tot vrijwilligers, van hulpverleners tot consultants, van bemiddelaars tot vormingswerkers, van gedetineerden tot bezoekers, van directie tot beambten... Gelukkig maar, want er komen steeds meer uitdagingen bij (zie radicalisering, gezondheidszorg...).

Voorals ons eigen coördinatieteam wil ik enorm bedanken om met dit actieplan opnieuw voluit voor verbetering te willen gaan. Het is voor mij een bron van energie en plezier om dit team te mogen coördineren. Voor mij bestaat geen twijfel dat we over 2,5 jaar bij de evaluatie van dit actieplan opnieuw een aantal belangrijke stappen verder staan.

Gert

